

перед кожним відповідальним виступом на репетицію запрошувала когось зі своїх колег. Педагоги та виконавці, що приїжджали до Одеси, теж залюбки відвідували заняття Б.Рейнґбальд: вони слухали гру її учнів та ділилися враженнями.

Б.Рейнґбальд вважає, що педагог має знайти баланс між двома сторонами свого творчого життя: виконавською та викладацькою, адже багато деталей і тонкощів виконання народжуються лише у безпосередній роботі за інструментом. Педагог має бути чесним стосовно учня: якщо обдарування учня не відповідає індивідуальності учителя, потрібно вчасно направити учня туди, де він знайде сприятливий ґрунт для власного розвитку. Педагогом може вважати себе лише той, хто ставить інтереси учнів вище за власні, підкреслює Б.Рейнґбальд. Саме таким педагогом була вона сама. Підтвердженням того є спогади найвідомішого її учня Е.Гілельса: «Вона вмiла не тільки вчити, але й всім серцем щедро любила своїх вихованців. Її любов була доброю, вимогливою і пильною. Берта Михайлівна закликала своїх учнів до серйозної і постійної самоосвіти. Завдяки своїй психологічній чутливості, вона вмiла виявити сильні сторони учнів і пробудити в них прагнення розкрити свої найкращі риси» [3, С.154].

Отже, знайомство із педагогічним досвідом Б.Рейнґбальд є неймовірно цікавим і корисним. Вивчення її методів роботи допомагає вдосконалювати практику навчання та виховання піаністів на різних рівнях їхньої музичної освіти.

Література

1. Авербух Л. Найти и огранить талант // Мигдаль Times. – О.: 2003. – №36-37. – С.55-58.
2. Выдающиеся пианисты-педагоги о фортепианном искусстве. – М.-Л.: 1966. – 308с.
3. Гилельс Э. О моём педагоге // Советская музыка. – М.: 1964. – №10. – С.144-154
4. Музыкальная энциклопедия: в 6 т. / гл. ред. Ю.В.Келдыш. – М.: Советская энциклопедия: Советский композитор, 1973. – Т. 1. – 1072 стб., илл.

УДК 78.072:13/15

Лусіна Н. І., Щербак О. Д.

РОЗКВІТ АНГЛІЙСЬКОЇ ВІРДЖИНАЛЬНОЇ ШКОЛИ XVI-XVII ст.

Статья рассматривает процесс развития вирджинального искусства Англии постренессансного периода, профессиональных исполнителей и композиторов, выдающихся музыкантов первой клавирной школы в мире, определившей дальнейший ход истории европейской музыки.

Ключевые слова: орган, вирджинал, первые издания клавирной музыки, персоналии знаменитых органистов-вирджиналистов.

The article considers the culmination of virginal art of England in postrenaissance period, professional performers and composers, outstanding musicians of the first klavier school in the world who defined further course of the history of European music.

Keywords: organ, virginal, the first editions of klavier music, personalities of famous organists-virginalists.

У XVI ст. музичне мистецтво Англії досягає значного різноманіття. Поряд з традиційними формами католицької музики і духовними мотетами на латинські тексти з середини століття вже створювалися одоголосні псалми англійською мовою – характерне явище Реформації. У постренесансний період однією з найсильніших і найвпливовіших стає школа гри на клавирі, що формується на базі органного та лютневого мистецтва. Клавир з XV ст. використовувався в практиці домашнього музикування і спочатку не займав самостійного положення, а слугував лише навчально-виховним цілям. Не маючи свого репертуару, він запозичував його з творів для лютні і органу. До кінця XVI ст. найпоширенішими видами клавирів стають клавесин і клавикорд, в Англії – вирджинал, що відрізняються способом видобування звуку, кількістю клавіатур-мануалів і функціональним призначенням:

концертне виконання або камерне музикування. Клавір мав клавіатуру і схожі з органом технічні можливості, а з лютнею – світ образів, орнаментику, аплікатурні принципи, тонку гнучкість мелодійних ліній. Англійська музика займає почесне місце серед європейських музичних шкіл, передусім у такій галузі, як клавесинна або вірджинальна: за сміливістю, оригінальністю і новизною англійські композитори XVI-XVII ст.ст. стояли вище своїх іноземних колег[3,11].

Англійську вірджинальну музику елізаветинської епохи називають першим "золотим" сторіччям клавішної музики. Композитори В. Бьорд, Дж. Булл, Т. Морлі, Дж. Фарнебі, О. Гіббонс, В. Лоуз, Дж. Блоу, Г. Перселл зробили вагомий внесок у розвиток клавірної мистецтва і створили першу композиторсько-виконавську школу вірджиналістів[3, 40] Їх творчість представлена ранньою клавірною музикою, починаючи від найпростіших узагальнень пісень, до віртуозних п'єс концертного плану.

Англійські майстри працювали з органними жанрами – прелюдія і фантазія, створювали п'єси, пов'язані з певними подіями ("Королівське полювання") або реально існуючими людьми ("Гальярда сера Джона Грея"); робили обробки церковних наспівів ("Слава тобі, Трійця") і мадригалів ("Добрий день, моя душа"); ускладнювали технічно (пасажі секвенціями, фігураційне письмо, незалежність голосоведіння, розробка кадансових ритмічних формул) і композиційно п'єси, створені на теми народних і побутових пісень.

Клавіристу уособлював музиканта, що однаково досконало володів органом, клавикордом і клавесином. Органісти-клавесиністи, як правило, мали вести заняття з хором, проводити церковні служби і концертні програми, бути регентами-наставниками, маестро хорових капел. Протягом ХУІ ст. тривало творче життя одного з найвпливовіших композиторів, органіста Собору Елі \ Ely Cathedral, доктора Кембриджу Крістофера Тайя \ Christopher Tye (1505?-1573), вчителя музики Едварда УІ. Відомі слова його високості: "В Англії є один Бог, одна істина і один доктор музичного мистецтва. І це – доктор Тай, вельмишановний майстер музичної гармонії". Цікаво, що органіст StGeorge Chapel Windsor'a Джон Мербеке (1510?-1585), доктор музики Оксфорду, засуджений у 1543 р., за звинувачення у ересі до спалення на вогнищі, був помилуваний через втручання єпископа Вінчестера Стефана Гардінера. Мербеке створив на службі у єпископа меси і латинські мотети, випустив 1549 І збірку псалмів на англійські тексти "Booke of common prayer noted" – збірку співів для музичного забезпечення англіканської служби.

Поряд з ним у першій половині сторіччя діяли поліфоністи, автори великих форм: Джон Тавернер, Джон Редфорд, Ніколаус Людфорд. Органіст, майстер співчих Вестмінстер-аббатства Роберт Уайт (1538-1574) написав 6 органних фантазій для клавіру. Т. Морлі у відомому трактаті "Введення в практичну музику" (1597) підносить його як одного з найвидатніших композиторів, рівного Орландо Лассо. Він зазначає сміливі гармонії Уайта і включає його до семи видатних музикантів епохи поруч із "Ферфаксом, Тавернером, Шеппардом, Парсонсом, Таллісом і м-рм Бьордом". У Крайст-ЧерчОксфорду за 1581 р., є напис "Maxima musarum nostrarum gloria White' Tu peris, actemum sed tua musa manet \ Ты, Уайте, велика слава наших муз! Тобі не загинути, навіки живе твоя муза" [2, 280].

Великий англійський композитор-органіст Томас Талліс (1505-1585), належить мабуть, до одного з найвидатніших музикантів, що будь-коли жили. Він працював у ХVІ, столітті тяжких цивільних, династичних, релігійних смут, писав музику дивовижної, райської краси, сповнену миру, гармонії, віри і благоговіння. Талліс підтримував католицькі ідеї, хоча більшу частину життя писав музику англіканських літургій, – майстер контрапункту і гармонії, схильний до модних європейських стилів. Віртуозна імпровізація – характерна особливість його музики – стала зразком для музикантів наступного століття. Найвідомішою роботою – *Sper in alium* – мотет для 40 голосів на слова біблійної Книги Юдифі, шедевр контрапункту, твір, що не мав рівних в тогочасній музиці і виконується кращими музичними колективами донині. Талліс розквітнув як музикант англійської епохи Тюдорів. Він займає головне місце в антології церковної музики.

З 1540 р., він служив в якості джентльмена (посада дорослих музикантів) Королівської капели \ Chapel Royal, залишаючись тут довічно, був музикантом високого статусу. В 1575р., він разом зі своїм учнем В. Бьордом отримав від королеви Єлизавети

"виняткову" монополію, як вона названа, – ліцензію на друк і продаж нот, якою в Англії ніхто не володів. Вони опублікували "Священні співи \ Cantiones sacrae" з присвятою королеві. В цій антології поряд з творами інших авторів вони друкують 17 власних. Це був натяк на 17 років правління Єлизавети. З фінансового боку видання не мало успіху, і Талліс був змушений звернутися до королеви за призначенням щорічної платні.

Перша відома посада музиканта – органіст монастира Дувра \ Dover Priory 1530-1, a 1532р., – бенедиктинського монастира \ Benedictine priory (нині Dover College). Його кар'єра продовжилась в абатстві августинців \ Augustinian abbey of Holy Cross at Waltham, де він знайшов і зберіг працю Л. Пауера, яка забороняє послідовні унісони, квінти і октави. Наступний пост Талліса був в соборі Кентербері, у 1543р., він стає придворним джентльменом \ Court as Gentleman королівської капели (пізніше англіканської), де грав і писав для Генріха VIII, Едуарда VI, Марії, Єлизавети. Талліс уникав війн релігії, хоча як і Бьорд, лишився неререформованим римокатоликом \ unrefomed Roman Catholi.

Талліс умів керувати своїм стилем, аби задовольняти будь-які вимоги монархів. Він виділявся майстерністю серед знаних музикантів Р. Уайта і К. Тая, його обробки – більш послідовні, легкі і точні. Серед учнів Талліса В. Бьорд і Елві Бевін, органіст Bristol Cathedral і Gentleman Chapel Royal.

Бьорд написав на смерть Талліса елегію "Ye Sacred Muses \ Ти Священна Муза". Останні рядки епітафії "Як він жив, так він і помер, в м'якій і тихій вдачі (О щаслива людина!), Богом повний часто про пощаду він плакав, для чого живе, а твори зробили його смерть неможливою." Посилатися на тиху, благочестиву людину одне, але трохи інше, – музика Талліса, що припускає багато іншого [6]. Талліс разом з William Byrd і John Merbecke був вшанований на свято літургійного календаря Єпископальної церкви 21. XI.

Клавірна музика Талліса вважається істотною і значимою. Деякі складні клавірні п'єси Талліса, в першу чергу 2 обробки Felix namque, відобразили дух експериментаторства, що розходиться зі стриманим характером більшої частини його музики. З 23 п'єс для клавіру, що збереглися, 18 містить рукопис Mulliner Book сер. XVI. Ці яскраві і віртуозні твори, включені Томасом Маллінером у Mulliner Book ще до царювання Єлизавети, і можливо, вона сама їх грала в юності (Сью Хікі \ Sue Hickey) [6].

Сьогодні музика Талліса залишається вкрай популярною. Його теми використовували композитори XX ст. Ральф Воган Вільямс і Peter Maxwell Davies / Пітер Максвел Девіс; твори Талліса стимулюють хорове виконавство у просуванні старовинної англійської музики. Музика Талліса володіє чудовою комунікативною властивістю – безпосередньо говорить з публікою.

Гуманістичні основи нової епохи привели Англію XVI до високого розквіту світського музичного мистецтва у вокальних та інструментальних формах. Нові покоління англійських музикантів кінця XVI – початку XVII ст., створили школу англійських мадригалістів, і започаткували нову галузь інструментальної музики – п'єси для вірджиналу, які поширилися вже у XVII ст. [2, 271].

Фундатор школи мадригалу і вірджиністів Вільям Бьорд (1540?-1623), органіст, клавесиніст, композитор, ното видавець, майстер церковної музики, католицької та англіканської служби (псалми, градуали), і світських творів (мадригали, мотети, фантазії, варіації для вірджиналу, пісні, струнні ансамблі). Світська музика Бьорда виявляє типові риси мистецтва Ренесансу – культ краси і насолоди, відмови від аскетизму, що втілювалося в багатстві мелодики і гармонії, різноманітності ритміки, поліфонічної насиченості. Бьорд свої естетичні принципи сформулював у передмові до збірки "Псалми, сонети і сумні пісні". Він відрізнявся величезною працездатністю: близько 140 творів, зібрані у 20 тт.

Усе життя Бьорда відзначене суперечностями як істинно ренесансної людини. Хоча більшу частину свого життя він номінально був англіканським придворним композитором, але в останні роки писав музику для римської літургії і помер у безвісності.

Митці тих часів часто мали своєрідний професійний імунітет до суперечностей епохи. Так, Дж. Тавернер, який був причетним до радикального протестантського руху, і був звинувачений, в ересі уникнув суду під приводом, що він був "лише музикант", але сам акт створення релігійного мистецтва поставив його у центр бійки.

Композитор, органіст, теоретик музики Томас Морлі (1557?-1602) можливо, навчався у В.Бьорда, якого називає шанобливо "master" в передмові-присвяті свого знаного музичного трактату. Імовірно, він починав свою діяльність співаком у кафедральному соборі Св.Егідія рідного міста, де працював органістом і капельмейстером. У 1588 закінчив університет Оксфорду зі ступенем бакалавра музики. Потім переїхав до Лондона, де служив органістом Собору Св.Павла. Можливо, у 1590х р. Морлі товаришував з Шескпіром, який використав кілька пісень Морлі у своїх п'єсах. У 1593р. вийшла перша публікація творів Морлі – збірка триголосних канцонет, присвячена графині Пемброк. Згодом він друкує ще кілька збірок канцонет на 3-6 голосів– "маленьких коротких пісеньок", як він сам їх називав; власну книгу англійських мадригалів на 4-5 голосів та збірку 5голосних balletti.

Морлі отримав королівську ліцензію на видання книг, нот і "лінованого" (нотного) паперу. Як видавець нот він сприяв поширенню в Англії італійської музики (мадригалів), друкував твори А. Феррабоско, Л. Маренціо, Дж. Анеріо, О. Веккі, Л. Віадану.

Прекрасний поліфоніст, Морлі чудово володів іновітнім гомофонно-гармонічним складом, запропонував багатоголосний жанр baletti (танцювальну розважальну пісню ліричного характеру), збірку аранжувань для ансамблю.

Морлі – автор трактату "Про повне і доступне введення в практичну музику" (1597). Англійський підручник композиції, став одним з найважливіших трактатів епохи Ренесансу, і мав велику популярність. Він написаний живою мовою, з гумором, для широкої демократичної аудиторії. Цікаво, що "практичну музику" тобто як читати, виконувати і писати музику, оповідає зануда, суворий вчитель Гнорім, якого дражнять два ледачих учні. Трактат складається з 3х частин і містить вчення про нотацію (ч. I), двоголосний контрапункт (ч. II), та різні форми багатоголосся (ч. III). Виклад теоретичних тем, у ньому переривається ліричними відступами, в яких Морлі викладає власний погляд на естетику музики.

В Англії XVIст. переважала музика для вірджинала, яка засновувалась на мелосі фольклору та пісенних інтонаціях побуту. Вірджинал був дуже популярним у домашньому музикуванні завдяки вишукано приглушеному ніжному тембру. Англійські вірджиналісти накопичили великий репертуар – кілька сотень рукописних п'єс, що стали гордістю англійської музики. У 1611р. було видано друковану збірку англійської клавесинної музики "Партенія". Кращими з вірджиналістів були Вільям Бьорд, Джон Булл, Орландо Гіббонс, Джайлз Фарнебі [4]. Їх приваблювали життєві образи, і вони втілили їх в сюїтах і варіаційних циклах, які поєднували чудову свіжість народних наспівів з блискучою клавесинною фактурою концертного плану.

Композитор, клавірист, будівельник органів Джон Булл \ John Bull (1562?-1628), був одним з найбільших музикантів елізаветинської епохи, віртуозом вірджинала. Більшість його музики створена саме для цього інструменту. У 1574р. Булл поступив вчитися в дитячу королівську капелу, де навчався у Джона Блітемана і Вільяма Ханніса. Там же Булл навчився грати на органі і отримав призначення органіста у собор Херефорда. У 1586р., Булл отримав вчений ступінь бакалавра музики в Оксфорді, а згодом – ступінь доктора. В ознаменування цієї події був написаний портрет Булла для бібліотеки факультету музики Оксфорду. Він стає джентльменом Chapel Royal, а після смерті В. Блітемана займає посаду органіста. За рекомендацією Єлізавети, яка ним захоплювалася, Булл стає професором музики Грешем-коледжу \Gresham College.

Цікаво, що Сер Томас Грешем був засновником Королівської біржі в Лондоні, заповів свій будинок і доходи від корпорації лондонського Сіті і компанії Мерсерс для заснування коледжу. Gresham-College мав 7 професорів-резидентів і давав безкоштовне навчання з астрономії, геометрії, музики, медицини, права та риторики. Джон Булл став його першим професором музики [10]. Лекції двічі на тиждень читалися латиною, але оскільки знання латини Буллом було недостатнє, він отримав дозвіл королеви викладати англійською.

Після смерті Єлізавети Булл перейшов на службу до короля Джеймса, заслужив репутацію досвідченого композитора, заробив славу віртуозного виконавця і клавірною імпровізатора.

Булл залишив багато композицій для органа і вірджинала, зібраних у "Вірджинальній книзі Фіцвільяма".

Крім клавірних творів він писав гімни, канони та інші твори. Його 5-голосний гімн "Almighty God, by which the Leading of a Star\Всемогутній Бог, який веде зірки", був найпопулярнішим за часів короля Якоба, його співають і в наш час. Велика частина творів Булла втрачена: деякі навмисно знищені, деякі вкрадені, але сьогодні його авторство визначається на основі аналізу стилістики творів Йому приписують гімн "God Save the King \ Боже, бережи короля", який став національним гімном Британії.

Деякі з його творів були легкими за характером і навіть мають смішні назви: "A Battle and No Battle \ Битва і Немає Битви", "The king's Hunt \ Королівське полювання", "Bull's Good Night".

Булл був видатним віртуозом, вплинув на розвиток музичної культури Європи, що знайшли продовження у неперевершеній клавірній творчості Й.С. Баха.

Англійський композитор, органіст і католицький священник Пітер Філіпс жив і працював у Фландрії. Один з найвидатніших віртуозів-органістів свого часу він переписав і обробив італійські мотети і мадригали Лассо, Палестрини і Каччіні для органу, написав багато духовних робіт. Деякі з його клавірних п'єс були надруковані у "Вірджинальній книзі Фіцвільяма \Fitzwilliam Virginal Book".

Рятуючись від переслідувань католиків, Філіпс покинув Англію, зупинився у Фландрії, а потім поїхав до Риму, служив у кардинала А.Фарнезе, одночасно працюючи органістом англійського єзуїтського коледжу. У 1590р. Філіпс оселився в Антверпені, де одружився і заробляв на життя навчанням гри на вірджиналі. У 1593р. він їде до Амстердама, аби "бачити і чути людину з прекрасними здібностями", знаменитого Свелінка. При поверненні додому його заарештували за звинуваченням у змові проти королеви Єлизавети і кинули у в'язницю Гааги, де він написав декілька творів. Філіпс довів, що володіє голландською мовою, був виправданий і звільнений. Довгий час він працює органістом в Брюсселі в капелі ерцгерцога Альбрехта VII. І був посвячений в духовний сан каноніка. Становище при дворі дозволяло йому зустрічатися з кращими музикантами часу – Дж. Фрескобальді і Дж. Буллоу, що втік з Англії, його колегою був Пітер Корнет, органіст герцогині Ізабелли[4].

Пітер Філіпс – надзвичайно плідний композитор: збереглося декілька сотень його вокальних та інструментальних творів. В Європі опубліковано більше 10 збірок його творів. Хоча він був англійцем, лише кілька органних і клавесинних п'єс написані в англійській традиції, вокальні – здебільшого написані в стилі О. Лассо.

Видатний представник вірджинальної школи Джайлз Фарнебі не мав професійної освіти. Тим не менше, він закінчив Christ Church \ Крайст-Черч в Оксфорді, отримав ступінь бакалавра музики. Твори Фарнебі нерівні: свій недолік професійної майстерності (майже повна відсутність імітаційно-поліфонічної техніки) він замінює темпераментом, інтуїцією і винахідливістю, що додають його музиці індивідуальну своєрідність. Фарнебі вважається великим англійським virginalists разом з В. Бьордом, Дж. Буллоу, О. Гіббонсом, П. Філіпсом і Т. Томкінсом. Найвідоміші п'єси Фарнебі – клавірні. З них 52 були включені у Fitzwilliam Virginal Book.

Особливе місце в його творчості займають 11 фантазій; чудові технічно складні варіації "Woody-Cock \ Вуді-півень"; короткі чарівні твори з програмними жартівливими заголовками: "Королівське полювання", "Giles Farnaby's Dream", "Його відпочинок", "Гумор і Марнославство"; танці (Алеманда для двох вірджиналів, Спаньйоleta), обробки народних пісень.

Композитор-органіст кінця Ренесансу та раннього Бароко Томас Томкінс був членом сім'ї відомих музикантів. Він навчався у В. Бьорда, служив органістом Вустер-собору, органіст Chapel Royal. Томкінс – автор церковних гімнів, мадригалів, клавірних п'єс.

Клавірну і консортну музику Томкінс писав у різних жанрах: танцювальні сюїти, фантазії, хоральні прелюдії і обробки, п'єси в жанрі In nomine. З невеликої кількості клавірних творів Томкінса популярність завоювала (ще в рукописах XVII) павана а moll незабутнім хроматичним ходом a-gis-g-fis-f-e з імітаціями у фінальній частині. Вірджинальна

п'єса з виразним заголовком "Сумна павана нашого лихоліття" відрізняється драматичним пафосом і quasi-імпровізаційною свободою. Вона вже не нагадує розважальну танцювальну музику Ренесансу, а явно належить новому стилю бароко.

Композитор, органіст і клавесиніст Орландо Гіббонс, один з найуніверсальніших композиторів, був провідним музикантом в Англії свого часу, написав велику кількість клавірних творів. Його родина за XVI-XVIII ст. дала кілька поколінь музикантів. Батько Вільям Гіббонс працював у Кембриджі, старший брат Едвард, був вікарієм Собору Ексетера, де його музика збереглася до сьогодні; інший брат Елліс опублікував два мадригали в збірці Томаса Морлі "Тріумфи Оріани". Але усіх перевершив Орландо. Він вступив 1598 до університету Кембриджу, першим з англійських музикантів отримав вчений ступінь бакалавра, і досяг піку своєї музичної кар'єри після призначення органістом Chapel Royal, посади, яку зберігав усе життя. У 1622р. Гіббонс був удостоєний звання D.MUS Оксфордського університету, Орландо Гіббонс помер, коли йому виповнилось 41 рік, і був похований в Кентербері-соборі.

Орландо Гіббонс писав переважно церковну музику без супроводу (a cappella), і в супроводі інструментів (консорта або органу). В Short Service Гіббонс розвивав поліфонічний стиль Тавернера, Талліса і Бьорда. Музика Гіббонса демократична, з пластичним втіленням образів, значною мірою випереджає Г. Перселла. Ряд творів Гіббонса зберігаються в рукописах.

Хоча за життя Гіббонс вважався церковним композитором, нині частіше виконується його світська музика. В інструментальній галузі він писав твори для клавесина (вірджинала) – фантазії, танцювальні п'єси, варіації – і для віольного консорту. Творив також у жанрі мотету та мадригалу.

Серед виданих творів Гіббонса: 6 п'єс для вірджинала – у Parthenia; збірка 5-голосних мотетів, мадригалів для голосу і віоли, денайвідомішим є знаний "Срібний Лебідь". Гіббонс написав понад 40 гімнів. Деякі мають форму консорт-пісень – для голосу з супроводом. Консорт-пісня "The Cryes of London \ Крики Лондона" – чудовий твір на п'ять голосів і п'ять віол, який імітує вуличні крики лоточників і продавців Лондона тих часів [12].

Гіббонс був найвидатнішим органістом-вірджиналістом свого часу. Близько 45 клавірних творів дійшли до нас. Поліфонічні фантазії і танці демонструють повне володіння 3-4голосним контрапунктом. Фантазії – складні багаточастинні та мультисекційні форми, часто тематично наслідувальні, імітаційні. Мелодика Гіббонса показує майже безмежний розвиток простих музичних ідей: Павана d-moll, Павана і Гальярда лорда Солсбері – стали найвизначнішими його творами.

У XX канадський піаніст Гленн Гулд відстоював музику Гіббонса, назвавши його своїм улюбленим композитором. Гулд писав про гімни Гіббонса: "з тих моїх підліткових років ця музика ... переїхала мене більш глибоко, ніж будь-який інший звуковий досвід, про який я можу згадати". В одному з інтерв'ю Гулд порівнює Гіббонса з Бетховеном і Веберном: "...Як Бетховен в останніх квартетах, або Веберн майже в будь-який час, Гіббонс художник такого упертого зобов'язання, що, в галузі клавіатури, принаймні, його твори працюють краще в уявленні і пам'яті, або на папері, ніж коли їх можна виконати" [7]. Жоден з виконавців не задовольняв Гулда і не був у змозі протистояти внутрішньому враженню від музики Гіббонса.

Більшість творів Гіббонса були опубліковані після смерті.

Мистецтво англійських вірджиналістів розвиває техніку варіювання фактур і створення обертів-прикрас. У нотних збірках найчастіше зустрічаються варіації-граунди на популярні побутові мелодії пісень і танців. Запозичення з музичних джерел було характерною рисою XVI-XVIII ст., і принцип варіювання стає головним у композиціях, де першорядне значення має поняття "граунд" у всіх значеннях: 1) остинатна лінія баса або інших голосів; 2) вся композиція заснована на остинатній опорній лінії; 3) техніка варіювання; 4) назва п'єс [1].

Характерно звернення вірджиналістів до побутових жанрів, назву яких можна побачити у підзаголовках багатьох п'єс: "Домп", "Мориска", "Вольта". Танцювальні жанри представлені і "старою парою танців" – павана і гальярда, і "новими" танцями – алеманда і

куранта. Крім того, зустрічаються народні танці (хорнпайп, жига, раунд, маска) і світські (сарабанда, менует, гавот, рігодон, буре), які також широко використовуються [1]. Проте, всі ці п'єси ще не утворюють циклу, вони існують як самостійні закінчені мініатюри.

Популярність музики для вірджинала вимагала і більш "мобільного" її поширення. У 1612р. в Лондоні був виданий друкований збірник п'єс "славних майстрів" В.Бюрда, Дж.Булла і О. Гіббонса під назвою "Парфенія, або Дівочі роки першої музики". Ця назва стала символічною і в душі часу, в ній відображено реальне відчуття молодості мистецтва англійських вірджиналістів[1]. Саме англійські музиканти, клавірна школа яких утворилася ще в XVIст., могли пишатися першими перемогами в галузі клавірної музики. У творчості вірджиналістів зародився клавірний стиль письма і було покладено творчій виконавській засади репертуару для клавірних струнних інструментів. Це була перша в світі клавірна школа.

Література

1. Гетьман В.В., Гудкова Л.А. Становление клавирных школ Англии и Франции. В кн.: В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии \ сб. ст. XXXVI междунар. научно-практ. конференции. Новосибирск, 2014.: nika-m19@bk.ru
2. Ливанова Т.Н. История западноевропейской музыки до 1789 года: Учебник в 2-х тт. Т.1.[Текст] /Т.Н. Ливанова. М., Музыка, 1983. 533 с.
3. Музыкальная культура и искусство Великобритании. Ч. IV. История английской музыки. [Текст] / Сост. М.А. Андреева. Павловск, 2013. 41 с.
4. AngloMania: Tradition and Transgression in British Fashion," Metropolitan Museum of Art (2006), exhibition brochure, p. 2.
5. Brett P., Kerman J., Moroney D. William Byrd and his contemporaries. Berkeley: University of California Press, 2007. ISBN 978-1-409-40088-2
6. Cole, Suzanne. Thomas Tallis and his Music in Victorian England. Woodbridge, UK: Boydell, 2008.
7. Cott, Jonathan, and Gould, Glenn. 2005. Conversations with Glenn Gould, p. 65. University of Chicago Press. ISBN 978-0-226-11623-5
8. Foster, Michael W. Morley, Thomas (b. 1556/7, d. in or after 1602). Michael W. Foster in Oxford Dictionary of National Biography, online ed., Oxford: OUP, <http://www.oxforddnb.com/view/article/19292> (accessed November 18, 2014)
9. Harley J. The world of William Byrd : musicians, merchants and magnates. Farnham: Ashgate, 2010, ISBN 978-1-409-40088-2
10. Taylor, Miles (2004). "Bull, John (supp. fl. 1712–)". Oxford Dictionary of National Biography. Oxford University Press. doi:10.1093/ref:odnb/68195.
11. The University of Reading Library featuring: Thomas Morley, A Plaine and Easie Introduction to Practicall Musicke. London, 1597.
12. Harper, John. "Gibbons, Orlando" John Harper in Oxford Dictionary of National Biography, Oxford: OUP, 2004. Online ed., <http://www.oxforddnb.com/view/article/10598>. November 16, 2014.

УДК 37:7

Сорока О. В.

АРТ-ТЕРАПІЯ: ДО ПИТАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ

В статті розглянуто термінологію касательно арт-терапії. Розкрито поняття, що допомагають осознати сутність арт-терапії. К ним віднесено психотерапію, яка представляє собою специфічну ефективну форму впливу на психіку людини з метою забезпечення і збереження його здоров'я. Основною складовою арт-терапії є образотворче мистецтво, що сприяє активізації пізнавальних процесів і інтелектуальному розвитку дітей. Представлено погляди вчених на арт-терапію як метод, технологію, прийом, форму і т. д.